

**Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра журналістики та українознавства**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНІСТИКИ
ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції**

Рівне, 20-21 травня 2021 р.

**Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра журналістики та українознавства**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНІСТИКИ
ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Всеукраїнської наукової конференції**

Рівне, 20-21 травня 2021 р.

м. Рівне

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Національного університету водного господарства
та природокористування*

(протокол №7 від 10 червня 2021 р.)

Редакційна колегія

Малевиц Л.Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Галич В.М., доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Дзюба М.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Клинова-Дацюк Г.Д., кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Крупка О.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Шийка С.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Сучасні проблеми україністики та журналістики: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, Національний університет водного господарства та природокористування, 20-21 травня 2021 р.). Рівне, 2021. 175 с.

У збірнику висвітлено результати досліджень, що були апробовані на Всеукраїнській науковій конференції «Сучасні проблеми україністики та журналістики».

Для науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

Валентина Галич

Жанрова специфіка «Невигаданої новели життя» Олеся Гончара в парадигмі журналістикознавства..... 8

Олександр Галич

Мемуари В. Неборака: жанрова специфіка..... 19

Людмила Казначесва, Антон Шинкарук

Практика створення концепту інноваційного культурного продукту на прикладі радіопрограми з мобільним додатком.....32

Ганна Сухаревська

Маніпулятивні практики сучасних ЗМІ в контексті сенсоутворювальної функції мас-медіа.....36

Антон Шинкарук

AR/VR - журналістика на прикладі розробки концепту ігрового медійного додатку для смартфонів та веб з елементами доданої реальності для розвитку освітніх, культурних та туристичних проєктів.....41

Світлана Шийка, Вікторія Ільчук

Роль ЗМІ в сучасному інформаційному суспільстві.....47

Ярослав Цецик

Вплив ЗМІ на формування громадської думки під час виборів.....50

РОЗДІЛ ІІ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО: СТИЛІ, ПОСТАТІ, ОБРАЗИ

Вікторія Назарук

Острозьке літературне барокко – знаковий етап у розвитку української літератури.....54

Олександр Крупка

Епістолярна спадщина Лесі Українки.....58

Олександр Кирильчук

Художня репрезентація образу гетьмана Мазепи в українській еміграційній літературі 1950-1960-х років.....64

Мирослава Крупка

Людина у просторі історії (за романом Марії Матіос «Букова земля»).....69

Світлана Шийка

Актуальність гуманістичних ідей Томаса Мора.....78

РОЗДІЛ ІІІ

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

Майя Дзюба, Дарина Троценко

Семантичні групи асоціативного поля стимулу *Рівне*.....80

Світлана Шийка

Особливості походження, семантики і поширення давньоруського імені Ярослав/ Єрославъ..... 87

Ірина Гуменюк

Мовознавиця Ніна Клименко та її «Українська елліністика»..... 92

Зорина Красько

Вплив «Українського правопису» на мовну політику.....98

Богдана Киричук

Юридичні терміни: особливості функціонування.....103

РОЗДІЛ IV

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Світлана Гуменюк

Взаємозв'язки культурно-освітніх закладів XVII ст.: Києво-Могилянський колегіум та Гощанська школа.....110

Валентина Доброчинська

Розвиток професійної жіночої освіти у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.).....118

Галина Клинова-Дацюк

Діяльність Наукового товариства ім. Шевченка в Німеччині (1947-1950 рр.)126

Віктор Гром

Кафедра політичної історії та історії України в Українському інституті інженерів водного господарства: передумови становлення.....132

РОЗДІЛ V

КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ

Алла Залужна

Релігійно-моральна домінанта української культурної традиції..144

Стефанія Українець

Державотворчі інтенції політичної доктрини В'ячеслава Липинського.....153

Богдана Киричук

Концепція правової держави у працях Михайла Драгоманова... 157

Ілля Дворянський

Філософське українознавство Вілена Горського..... 164

Анастасія Кольченко

Імперські історичні міфи як складова сучасної інформаційної війни
РФ проти України..... 170

Валентина Доброчинська,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
Рівненського державного гуманітарного
університету

Розвиток професійної жіночої освіти у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.)

Останні десятиріччя засвідчили появу чималої кількості наукових праць, присвячених історії Волинського воєводства міжвоєнного періоду. З-поміж студіювання польської освіти на українських землях, варто виокремити ті дослідницькі напрями, котрі потребують поглибленого комплексного аналізу. До таких недостатньо вивчених проблем, належить розвиток фахового жіночого шкільництва.

З часу Російської імперії серед волинського населення міцно утвердився і побутував стереотип щодо другорядного місця жінки, котрій здебільшого відводилася роль домогосподарки, яка допомагає чоловікові у домашніх справах, народжує дітей і доглядає за ними. Через призму тогочасного світобачення таких інституцій, як школа, церква, а також юридичних норм, жінка втратила рівноправне становище в соціумі, що в подальшому призвело до «освітнього занедбання жіноцтва» [12, с. 66]. Вважалося, що знання для жінки можуть бути на рівні елементарної грамотності, хоча частка неписьменних, особливо серед сільських мешканок, упродовж усього двадцятиліття все одно була високою. Упередженість щодо здобуття жінками

професійної освіти також простежується у досліджуваній період. Невеликою була частка жіноцтва, яке здобувало вищу освіту або навчалося у вчительських семінаріях чи педагогічних ліцєях. Безумовно, інтеграція в польське суспільство, змінила колективний портрет жіноцтва міжвоєнного періоду: проявляється активізація у суспільному житті; руйнується усталений образ жінки як домогосподарки; збільшується самостійність у роботі; підвищується роль жінки, особливо в робітничих та інтелігентських родин, що було «пов'язане із зростанням участі у формуванні родинного бюджету, а також емансипаційними віяннями Заходу» [8, с. 492].

Швидкий економічний розвиток Польщі потребував професійного кадрового забезпечення у царині сільського господарства та промисловості. Кваліфікаційними знаннями забезпечували фахові школи, які за формою власності поділялися на державні, приватні, органів місцевого самоврядування (сеймиків) та громадських інституцій. Створення на Волині жіночого професійного шкільництва виходило зі специфіки регіону й передбачало підготовку кадрів у ремісничо-промисловому, сільськогосподарському секторах та веденні домашнього господарства.

Першу і єдину державну жіночу ремісничу школу швейного профілю – кравецьку – відкрили в 1922 р. у Луцьку [3, арк. 6], на вулиці Катедральній, 8. Термін навчання становив 3 роки. Абітурієнтки могли вступати до 1-го або 2-го класу влітку з 16 червня до 1 липня. До 1-го класу кравецької школи дівчат приймали у віці 14–17 років після закінчення 5-го класу початкової школи, а в разі нижчої освіти вони складали вступний іспит. У 2-й клас зараховували учениць із навичками рукоділля. Після опанування необхідним теоретичним багажем знань учениць із 3-го класу вчили кравецтву та техніці оздоблювальних робіт.

Навчальний план професійної школи включав такі загальноосвітні й фахові предмети, як польська мова, краєзнавство, рахунок, товарознавство, документознавство, гігієна, рисунок, співи та гімнастика. Рекламуючи навчальний заклад, стверджували, що кожна інтелігентна жінка має пройти теоретичний і практичний вишкіл із кравецтва, бо в будь-яких життєвих ситуаціях вона буде спроможною самостійно фінансово себе забезпечити, а «...це її „розкріпає“, зберігаючи жіночу гідність, помножену на ремісничу працю» [4, арк. 3]. Цим аргументом переконували батьків відправляти своїх доньок до державної школи не менш охоче, ніж до гімназії, учительської семінарії чи іншої жіночої школи. Вважалося, що по закінченні гімназії випускниці із набутими практичними навичками могли краще працевлаштуватися або розпочати власну справу.

У 1922/23 н. р. в Луцьку фах кравчині здобувало 32 учениці під керівництвом шести вчителів. До першого класу прийняли 14 учениць [2, арк. 2; спр. 7; 1, арк. 12]. Відомо, що річна плата за навчання становила 75 злотих, вступний внесок – 10 злотих, а проживання в гуртожитку вартувало 45 злотих за місяць [11, с. 83]. Отож навчання і проживання дівчини впродовж одного навчального року (11 місяців) обходилося в середньому 580 злотих, що було доволі високою ціною і для більшості населення становило фінансову перепону на шляху до здобуття професійної освіти, особливо в багатодітних сім'ях.

Громадські інституції також створювали й утримували жіночі кравецькі школи. Популярний кравецький фах здобували у відділеннях Кременецької і Ковельської ремісничо-промислової школи Союзу поширення професійної освіти серед євреїв. В останній плата за навчання була найвищою і становила 120 злотих на рік. Ще одну школу організував у Рівному польський Союз громадської праці жінок, де навчали кравецької і швацької справи з

оплатою 10 злотих. Умови вступу були такі ж, як і до інших шкіл, головна з них – закінчена початкова освіта. У Дубні працювала школа Сестер Божого провидіння із такими відділами: кравецький, швацький, вишивальний, мереживний. Вступали до школи після закінчення 6–7 класів початкової або 3-х класів загальноосвітньої школи. Навчання було безкоштовним, сплачували лише вступний внесок. При школі діяв гуртожиток із щомісячною оплатою 45 злотих і більше [11, с. 83].

Загалом на Волині в 1928–1929 рр. діяло 27 фахових шкіл (різних форм власності) з 1777 учнями, що в межах воєводства складало незначний показник [6].

Набагато швидше і дешевше від сталих шкіл можна було опанувати й удосконалити практичні навички на рівні щоденних побутових потреб на короткотермінових жіночих курсах: кравецькі, швацькі, ведення домашнього господарства. Звичною практикою стало відкриття курсів приватними особами вдома, у своїх помешканнях.

Важливим питанням жіночого шкільництва залишалося створення сільськогосподарських навчальних закладів. Низький рівень агрокультури не давав селянам можливості сповна використати багатство родючих українських земель і піднятися на вищий щабель добробуту. Давався взнаки й низький освітній рівень сільського мешканця, для якого характерним явищем стали консерватизм і пасивність. Переважна більшість селян не сприймала потреб сільськогосподарської освіти, і це було серйозною перепорою на шляху господарського та культурного розвитку регіону.

У 1927 р. створили першу однорічну державну жіночу школу в Гориньгороді (сучасна назва – Гориньград) Рівненського повіту, мета якої – «підготувати дівчат для взірцевих господинь і корисних громадянок для нашого волинського суспільства» [5,

с. 230]. До школи приймали фізично розвинених дівчат, що закінчили початкову школу. Для вступу до навчального закладу абітурієнтки подавали свідоцтво про народження, освіту, «свідоцтво моральності», письмову довідку від родичів або опікунів про своєчасну оплату (навчання було безкоштовним, але щомісяця сплачували 16–18 злотих за утримання учениць) та 10 злотих вступного внеску. Кожна учениця самостійно себе забезпечувала матрацом (сінником), постільною білизною, щоденним і святковим одягом та куском полотна. Навчальна програма, розрахована на 11 місяців навчання, включала загальноосвітні предмети: польську мову, історію Польщі, математику, географію, «науку про сучасну Польщу» та співи. Крім теоретичних знань, важливе місце відводилося різноманітним практичним навичкам для роботи в селі: городництву, годівлі худоби, шовківництву. Водночас дівчат навчали ремісничих знань і домознавства: ткацтва, крою і шиття, в'язання, гаптування, прання і т. д. [5, с. 230].

У 1920-х роках на Волині простежується тенденція непопулярності сільськогосподарських шкіл через економічні чинники та низький культурно-освітній рівень населення. Ставлення до сільськогосподарської освіти змінилося у наступному десятиріччі, коли, крім сталих шкіл, рільничу освіту поширювали пересувні «мандрівні» школи, які впродовж короткого терміну (3,5–5 місяців) викладали фахові дисципліни та пропагували рільниче шкільництво. Передбачалося, що мандрівні школи з часом реорганізують у стаціонарні навчальні заклади [13, с. 236].

Вже у 1930-х роках працювало три жіночі «мандрівні» школи – у Дубенському (з осередком в Дубні), Горохівському (Охлопові) та Здолбунівському (Дермані) повітах. Перший такий заклад відкрили 1 лютого 1930 р. в Дубенському повіті під назвою

«Перша державна мандрівна жіноча рільнича школа». До листопада 1934 р. інструктори провели навчальні курси в 15 населених пунктах, залучивши до них понад 300 жінок різних національностей віком від 16 до 32 років [10, с. 240]. Так, у селі Рудка Княгининської гміни в сільськогосподарській школі навчалася більше 30 дівчат [7, с. 238].

У цьому ж 1930 році організували ще одну державну «мандрівну» школу в с. Охлопів Горохівського повіту. Впродовж 1930–1936 рр. викладачі провели дев'ять навчальних курсів, охопивши 150 осіб. Навчання тривало п'ять місяців. Програма складалася із 300 годин теоретичного викладу: етика, домашнє господарство, городництво, історія, кооперація та ін. На практичних заняттях жінки опановували майстерність крою, в'язання, гаптування, кухарства, прання, прасування, заготівлі й переробки на зиму овочів та фруктів. Курсантки сплачували один злотий щомісячно за навчання, а для немісцевих жінок облаштували інтернат [10, с. 240]. У 1938 р., вище зазначений перелік пересувних шкіл доповнила ще одна – четверта пересувна школа у Володимирі [9, с. 122].

Отже, у Волинському воєводстві відбулися певні світоглядні зрушення у здобутті жінками професійної освіти. Ремісничі та сільськогосподарські жіночі школи готували кваліфіковані кадри для різних галузей господарського життя й сприяли подальшому працевлаштуванню частини жіноцтва. Однак потрібно визнати, що на Волині діяла незначна кількість стаціонарних закладів, більш популярними були короткотермінові державні та приватні курси.

Джерела та література:

1. Державний архів Волинської області. Ф. 454, оп. 2, спр. 708. арк. 12.

2. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника НАН України (далі – ЛННБУ). Ф. О. Прусевич, спр. 141. Матеріали до історії професійного шкільництва на Волині (анкети по обліку шкіл: кількості вчителів і учнів, термін навчання, бюджетні дані за різні роки; статuti 1921–1925 рр. Луцьк, Ковель, Дубно), 86 арк.

3. Szkoły zawodowe na Wołyne // ЛННБУ. Відділ рукописів, ф. О. Прусевич, спр. 146. Газетні вирізки зі статтями, оголошеннями, що стосуються питань професійного навчання на Волині («Gazeta Narodowa», «Warsawianka», 1924 р.), 7 арк.

4. Państwowa Szkoły Zawodowa Żeńska w Łucku // ЛННБУ. Відділ рукописів, ф. О. Прусевич, спр. 146. Газетні вирізки зі статтями, оголошеннями, що стосуються питань професійного навчання на Волині («Gazeta Narodowa», «Warsawianka», 1924 р.), 7 арк.

5. Державна Рільнича Школа в Гориньгороді. Рільник (Луцьк). 1936. С. 230.

6. Діти до фахових шкіл! Народний вісник (Луцьк). 1927. 28 лип.

7. Жіноча освіта. Рільник (Луцьк). 1935. 10 серп. С. 238.

8. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. 752 с.

9. Конференція жіночих рільничих шкіл у Луцьку. Рільник (Луцьк). 1938. 7 червн. С. 122.

10. Мандрівні школи. Рільник (Луцьк). 1939. С. 237.

11. Марчук В. Організація ремісничої освіти у Волинському воєводстві в 1920 – 1930-х рр. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог, 2018. Вип. 27. С. 75–84.

12. Наше жіноцтво. Рільник (Луцьк). 1938. 8 лют. С. 66.

13. Потреби рільничої освіти на Волині. Рільник (Луцьк). 1